

2024 metų valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo kontrolės ataskaita

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 12 punktu ir Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymu, Jurbarko rajono savivaldybė (toliau – Savivaldybė) atlieka valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo kontrolę. Siekiama, kad Savivaldybės teritorijoje veikiančios institucijos, įstaigos, įmonės ir organizacijos tinkamai rengtų įvairius dokumentus, atsakingai vartotų valstybinę kalbą. Kasmet analizuojami įvairių ūkio subjektų dokumentai, vykdomas įstaigų ir organizacijų viešųjų užrašų ir reklamos vertinimas, tiriama dalies įstaigų interneto svetainių kalba. Savivaldybė kiekvienais metais parengia metinę apibendrintą ataskaitą apie atliktą darbą.

Jurbarko rajono savivaldybėje 2024 metais atlikti veiklos patikrinimai 23 ūkio subjektuose (2023 m. – 16). Vertinta, kaip laikomasi įvairių dokumentų rengimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų, koks išskabų ir kitų viešųjų užrašų taisyklingumas ir (ar) analizuota interneto svetainių informacija.

Patikrinta virš 2350 įvairių dokumentų (2023 m. jų buvo patikrinta virš 2100), dėl 986 (2023 m. dėl 945) raštų turinio rengėjams rekomendacijos buvo pateiktos el. paštu, telefonu arba žodžiu. Tikrinimo darbų apimtis padidėjo dėl dalies Aplinkos ministerijos vykdytų Nacionalinės žemės tarnybos (NŽT) funkcijų (tarp jų nemažai susirašinėjimo raštų, sutikimų ir kitų dokumentų rengimo) perdavimo nuo 2024 m sausio 2 d. savivaldybėms. Taip pat derinti ir tikrinti 373 (2023 m. – 385) Jurbarko rajono savivaldybės tarybos sprendimų projektai arba sprendimai. Tradiciškai virš 70 proc. parengtų Savivaldybės tarybos sprendimų projektų gražinti taisyti.

Pagal 2024 metais tikrintuose dokumentuose dažniausiai pasitaikiusias klaidas ir interesantų pateiktus klausimus parengtos 5 aktualios atmintinės-rekomendacijos dėl raštų rengimo: „Kokios žodžio donacija prasmės?“, „Ką galima rasti tame tarpe ir ką suskaičiuoti tame skaičiuje?“, „Ar aukščiau gali būti pirmiau, o žemiau – toliau?“, „Kaip dokumentuose rašyti informaciją apie elektroninius adresus ir pavadinimus?“, „Rekomendacija dėl Jurbarko rajono savivaldybės tarybos posėdžių metu Savivaldybės tarybos narių pateiktų paklausimų įforminimo“. 2024-ųjų ir ankstesniųjų metų parengti patarimai yra paskelbti Savivaldybės interneto svetainėje www.jurbarkas.lt (žr. – „Aktualu gyventojams“ → „Valstybinė kalba“ → „Kalbos konsultacijos“).

Savivaldybės kalbininkui derinti pateikti 73 naujos reklamos projektai: suderinti 72 projektai (iš jų – 6 tik po informacijos (reklaminiio teksto) patikslinimo), o 1 – nepritaikiama (buvo logikos ir stiliaus klaidų). 2023 metais derinimo darbai vykdyti dėl 57 naujos reklamos projektų.

Patikrinta 50 viešųjų užrašų, iš jų 9 viešieji užrašai buvo su netinkamai užrašytais adresais ir telefono numeriais. Problemos aptartos su reklamos savininkais arba jų atstovais. 3 viešųjų užrašų tekstas pataisytas. 2024 ir 2023 metais didžioji dalis reklamų arba viešųjų užrašų rengėjų tekstus iš anksto (prieš paraiškų teikimą ir reklaminių stendų ar tentų gaminimą) derino su Savivaldybėje dirbančiu už valstybinės kalbos vartojimo priežiūrą atsakingu specialistu.

Skundų dėl netinkamo valstybinės kalbos vartojimo per paskutiniuosius penkerius Savivaldybė negavo.

Savivaldybės administracijos specialistams, Savivaldybei pavaldžių ir kitų savininkų įstaigų (įmonių, organizacijų) darbuotojams, Savivaldybės gyventojams suteiktos 425 vienkartinės konsultacijos (iš jų: 53 – raštu, 229 – telefonu ir 143 – žodžiu). 2023 m. buvo suteiktos 464 konsultacijos. Daugiausia konsultacijų teikta dėl žodžių junginių taisyklingumo, brūkšnio ir (ar) brūkšnelio vartojimo, skyrybos ženklų (ypač kablelio) pasirinkimo, teksto stiliaus tvarkymo. Gana dažnai interesantai domėjosi dėl svetimybų, naujažodžių ir svetimvardžių vartojimo bei adaptavimo.

2024 metais dažniausiai gautų klausimų dešimtukas:

Klausimas	Atsakymas
Kaip rašyti žodžių junginį <i>perdavimo–priėmimo aktas</i> ?	Tarp žodžių, reiškiančių dvišalius santykius, rašomas ilgas ir prieš žodžių pritrauktas brūkšnys (perdavimo–priėmimo aktas, pirkimo–pardavimo sutartis)
Kaip rašyti (su brūkšneliu ar be) žodžių junginį <i>sąskaita faktūra</i> ?	Šio dokumento pavadinimas turi būti rašomas be brūkšnelio
Ar geras žodžių junginys <i>pilnai įvykdė</i> ?	Reikia vartoti junginį <i>visiškai įvykdė</i>
Kokio linksnio (naudininko ar galininko) reikia su žodžiu atitikti ?	Veiksmo objektui reikšti reikėtų vartoti galininko linksnį (<i>atitikti ką</i>)
Kurį žodį – <i>(nu)lemti</i> ar <i>sąlygoti</i> – reikėtų vartoti?	Abu žodžiai yra vartotini, tačiau tuomet, kai reikia nurodyti priežastį ar svarbų ir įtakos turintį veiksni, geriau pasirinkti žodį <i>lemti</i>
Ar vartotini žodžių junginiai: <i>dienų laikotarpyje, metų eigoje (bėgyje)</i> ?	Nevartotini, turėtų būti sakoma (rašoma): <i>per kelias dienas, per kelias artimiausias dienas, per metus, šiais metais</i>
Ar taisyklingas pasakymas <i>dirbti pareigose</i> ?	Taisoma: <i>yra direktorius, eina direktoriaus pareigas, dirba direktoriumi</i>
Ar dokumentuose vartotini žodžių junginiai <i>aukščiau (žemiau) išvardyta</i> ?	Reikėtų rašyti: <i>pirmiau, anksčiau išvardyta, (minėta), toliau išvardyta (minėta)</i>
Ar galima vartoti žodį <i>dalinai</i> ?	Rekomenduojama vartoti žodžių junginį <i>iš dalies</i>
Ar vartotinas žodis viešinti ?	Vartotinas, nes šis veiksmažodis padarytas iš būdvardžio viešas, -a ir reiškia <i>leisti į viešumą, skelbti</i>

Taip pat domėtasi specifiniais terminais (žodžiais) ir jų reikšmėmis bei vartojimu: *rėžimas* (tikrai vartojamas, kai turima omenyje žemės (sklypo) ruožą, ir jis nėra susijęs su žodžiu *režimas*), *tinklalapis* ar *tinklapis* ir *varžytinės* ar *varžytynės* (visi keturi žodžiai yra taisyklingi), *parkavimo aikštelė* (geriau *stovėjimo aikštelė*), *bordiūras* (nevirtotinas vietoj žodžių *apvadas, šaligatvio bortelis*) ir kt.

2024 m. parengti ir paskelbti Savivaldybės interneto svetainėje ir (ar) laikraščiuose „Mūsų laikas“ ir „Šviesa“ bei jų interneto svetainėse straipsniai apie Jurbarko krašto kalbininkus L. ir V. Drotvinius („Leonardas ir Vincentas Drotvinai – kruopštūs kalbos tyrinėtojai“), E. Galnaitytę („Prasmingi ir prisimintini Elzės Galnaitytės darbai“), informacija apie kalbas: „Ė, è – gi pasididžiukime raide è ir lietuviškai kalbančiaisiais!“, „Prie kafijos puodelio apie lietuvių kalbą, A. Piročkina, L. Meškaitytę ir Smalininkus“, „Rašyk. Klysk. Išmok.“, „Pasidžiaukime savo gimtąja kalba!“, „Daug kalbų – viena Europa“, „Gimtąją kalbą keičia jos vartotojai“.

Aktualūs Valstybinės kalbos vartojimo klausimai, įvairūs patarimai, straipsniai apie kalbas ir kalbininkus viešinami Savivaldybės interneto svetainėje www.jurbarkas.lt (žr. – „Aktualu gyventojams“ → „Valstybinė kalba“).

Dokumentų ir viešųjų ryšių skyriaus vyr. specialistas Antanas Gvildys